

PERSONALIA

Optegnet efter Hukommelsen fra min Barndom og Ungdom.

Optegnet for mine børn.

J. Hasseriis. (*Jens Christian Jensen Hasseriis*)

(Formodentlig renskrevet efter 1942 af sønnen Frode Hasseriis med diverse tilføjelser fra aviser og visitatser.

Digitaliseret 2016 af oldebarn Anders Hasseriis, med forklarende kommentarer i kursiv og parentes.)

Min

Farfader Jens Madsen f. 1790 død 3/1 1850 (*f. 4. aug. 1789*)

Farmoder Cecilie f. 1794 død 3/3 1857 (*f. 14. jun. 1795*)

Morfader Just Eriksen f. 1773 død 14/5 1856 (*f. 10. Aug. 1774*)

Mormoder Gedske sandsynligvis død allerede 1823, da min Moder var 7 år gl.
(*f. 4. Dec. 1791, død 29 sep. 1834*)

Min Fader Thomas Christian Jensen (Hasseriis) er født den 29 april 1821. Forældrene var Husmand Jens Madsen og Hustru Cecilie Marie Andersdatter. Min Fader havde tre Søstre: Karen Marie, gift med Snedker Jens Ferslev, Ane Kirstine, gift med Slagter Peder Mistrup og Ane Marie, ugift. – Jens Ferslev og min Fader var Krigskammerater i alle tre Krigsaar 1848-49-50 og Jens Ferslev var gift. Et af Krigsårene, da hans Afdeling lå i Kolding havde han Orlov for at besøge sin Hustru i Ålborg. 28 mil gjorde han til Fods og uden at søge Nattehville undervejs. Tilbageturen gik på samme Vis. (*Ifølge familiefortællingen havde hans kone født et barn, og han var kun hjemme ca 1 time. 28 Mil = 190 km, som tager ca 76 timer at gå frem og tilbage. Hans orlov må så have været på 3 døgn.*)

Min Moder Ane Justdatter, født 29. Nov. 1816. Forældrene var Just Eriksen og Hustru Gedske Marie. Min Moder havde en tvillingsøster Karen, gift med Husmand og Skindhandler Anders Sørensen og en Broder Erik, som var gift og bosiddende i Ålborg.

Mine Forældre havde begge i flere År før deres Ægteskab tjent hos Tobaksfabrikant Frederik Obel (Broder til C. W. Obel). Min Fader var Kusk for Obel, der selv rejste for Firmaet, og den Gang foretoges alle sådanne Rejser med privat Køretøj ligesom nu med privat Automobil. Min Fader har fortalt, at hans Chef gav ham Lov til at ryge Pibe under Kørslen mellem Byerne, men han føjede til. "Du skal stoppe af min Pose, for jeg vil ikke have enhver Røg i min Næse."

Min Moder tjente Obel som Husbestyrerinde på Vandmøllen "Godthåb", som lå 2 Mil syd for Ålborg. Den blev af Firmaet Obel omdannet til Papirfabrik, og min Moder forestod Husvæsenet for en hel Stab af tyske Papirsvende, som drev Fabrikken. (*Papirfabrikken blev drevet af Frederik Obel 1842-1855*)

Obels gjorde mine Forældres Bryllup, og de kom stadig i Obels Hus og fik venlig Modtagelse der for mange Års tro Tjeneste. De hentede også der en Gang ugentligt Aviserne for den forløbne Uge. Befolkningens brede Lag holdt ikke selv Aviser den Gang.

Jeg er født den 7. September 1855 i Frue Sogn i Ålborg. Mine Forældre boede i en lille Gade (Hjelmstald) tæt ved Frue Kirke. De flyttede siden ud i deres Fødesogn (Budolphi Landsogn – Hasseriis) ½ Mil uden for Ålborg.

Jeg var eneste barn og var derved henvist til den største Del af Tiden at lege alene. En Træskammel og en Støvleknægt var den Gang udmærket Legetøj. Min Moder lærte mig at læse, og det gik strengt til. Et Ris bundet af tynde Syrenkviste blev lagt ved Siden af min A. B. C. og blev ofte brugt på mine fremrakte Fingre, når jeg ikke viste tilbørlig Flid. Således havde min Moder lært af sin Moder, og min Moder læste godt. Metoden førte for så vidt også til et godt Resultat, for jeg læste tydelig og godt i alle Slags Bøger inden mit 6. År.

Et lille Minde fra den Gang står tydeligt for mig. Jeg havde netop lige læst Jesu Lidelseshistorie i Salmebogen. Pastor Dem fra Ålborg var tilkaldt for at hjemmedøbe et sygt Barn hos vor Nabo, og da han kom ud, stod jeg ved Husvæggen. Han spurgte mig da om Alder, og om jeg kunde læse, hvortil jeg svarede ja. "Hvem læser du om min Dreng?" "Jeg læser om Jesus", svarede jeg. Synlig glad ved Svaret lagde Præsten sin Hånd på mit Hoved og sagde: "Det er godt min Dreng, læs du kun mere om ham".

Fra min tidligste Barndom husker jeg, at min Fader i Vintermånederne de allerfleste Aftener om Ugen i Mørkningstimerne gik til Limfjorden på Vildandejagt, og jeg var jo altid spændt på ved hans Hjemkomst at se Jagtudbyttet trukket op af Tasken. Det kaldtes godt med blot én And, men var der to, og hvad en enkelt Gang hændte tre, så gjorde det jo et mægtigt Indtryk på såvel min Moder som mig. Ænderne blev kun en sjælden Gang brugt i vor egen Husholdning, nej de blev bragt med til Ålborg, når min Fader på Torvedagen (Lørdag) gjorde det ugentlige Indkøb hos Købmanden (gamle Colding på Algade). Min Fader havde sine bestemte Kunder, hvor han altid kunde afsætte Ænderne, der i Regelen kostede 3 Mk. En sjælden vægtig Andrik kunde gå til 3 Mk. og 8 Sk.

Min Moder nærede ofte nogen Ængstelse for, at der skulde tilstøde min Fader en Ulykke ved Limfjorden, når han lå der i Skjul ved sin Tang-Vold og ventede på Ænderne. Der var nemlig også andre Andejægere, og det kunde jo tænkes, at de i Uagtsomhed gav deres Skudlinje en fejl Retning, så en anden Jæger blev ramt. Når min Fader en enkelt Aften ventede på "Andetrækket" og derved kom senere hjem, var min Moder flere Gange ude for at lytte, om hun ikke kunde høre hans Trin i de store Træskostøvler. Vi sad i Regelen i Mørke inde, mens min Fader var ved Fjorden, og mens Strikkepindene gik Flittigt, sang min Moder lange Sange eller Viser, som hun kunde udenad. Hun havde en sjælden klar og ren Sangstemme. Det kunde hændes, at en eller anden lille Kammerat sad ved min Side på Slagbænken og lyttede med til Sangen. Sangene eller Viserne var mest om ulykkelig Kærlighed, og så var der "Kræmmervisen", som min Moder ofte på Opfordring af andre måtte synge, og den vandt altid Bifald med sit muntre Indhold.

Mine Forældre var gammeldags gudfrygtige Mennesker, og min Fader lod aldrig en Ed slippe over sine Læber, hvilket ellers var ret almindeligt blandt hans Omgivelser, det kunde endogså hændes, at man hørte Kvinder bande. Meget tidligt lærte min Moder mig at holde Aftenbøn, når jeg var kommen til Hvile i Slagbænken, og da jeg selv kunde, blev jeg altid mindet med de Ord: "Du har vel husket dit Fadervor, min dreng." - Mine Forældre var flittige Kirkegængere, og da jeg var stor nok, tog de mig med, og det var altid i Budolphi Kirke. Den gang var der ikke Kirkevarme, så jeg frøs ofte hårdt i de strenge Vinter Helligdage. Præsterne ved Budolphi Kirke den Gang var: Stiftprovst Egede Glahn og hans

personelle Kapellan Markus Dam samt resid. Kapellan ved Kirken Pastor Nansen (Fader til Forfatteren Peter Nansen). På nogle af de store Højtidsdage prædikede også Biskoppen P. Chr. Kirkegård. – De Søndage, vi ikke var i Kirke, læste min Fader i Regeln om Eftermiddagen en Prædiken af en Huspostil. *(samling af prædikener ell. gudelige betragtninger til husandagt)*

Disse Prædikener skulde jeg ufravigeligt høre, skønt de var noget for lange for min barnlige Tålmodighed. Jeg spejdede stadig efter, når der blev vendt blad, om vi ikke snart var ved enden. – På Kirkefærden i Ålborg købte mine Forældre altid hos Bager Bodelsen et 4 Skillings Surbrød, og dette med kogt Mælk på udgjorde så den ene Ret ved Søndagsmiddagen. – Ligeledes var mine Forældre faste Altergæster 2 Gange om Året, og det var gammel Opfattelse, at man skulde møde fastende ved Herrens Bord, men min Moder følte sig utilpas ved at være fastende en hel formiddag, husker jeg fra mine sidste Barneår, at hun tog et lille stykke Kandis i Munden idet hun udtalte, at hun ikke formente, det var Synd. – Ja, så alvorlig enfoldig var Menneskers Tankegang i de Dage. Der var noget, som hed en øm Samvittighed.

Min Skolegang begyndte ved November, efter at jeg var fyldt 7 År d. 7. September 1862. – Læreren gav mig lov til at gå sammen med ældste Klasse, fordi jeg i Indenadslæsning var lige så fremmelig som de ældste Børn, og jeg kom således til at gå i Skole hver Dag i Vinterhalvåret, og ligeledes i Sommeren derefter med yngste Klasse. – Min Lærer M. C. Madsen var udgået fra Jelling Seminarium, var en af den kendte Forstander Svendsens Elever og havde Forståelse af den mundtlige Undervisnings Betydning. Han fortalte Bibelhistorien udførligt efter Ludvig Chr. Müllers udmærkede store Bibelhistorie, og de Fortællinger fæstnede sig således for mig, at jeg siden som voksen på Seminariet kunde den Bog udenad fra mine Skoledage.

Jeg havde et åbent øre for åndelig Tale, både hvad der angik det himmelske og det jordiske Fædreland. – Som ganske lille Purk havde jeg haft rig Lejlighed til at høre, hvorledes min Fader sammen med andre Mænd, der tillige med ham havde deltaget i Krigen 1848-49-50 drøftede deres Oplevelser, og min Fader kunde give gode Bidrag til at give Forståelse af, hvad vore store Hærførere Olav Rye, Schleppegrell og andre havde haft at betyde i de tre Krigsår. – Min Fader havde deltaget i Kampene ved Gudsø, Kolding, Fredericia og Isted. *(Det samlede antal døde soldater var omkring 1400 og sårede 3600.)*

– Han fortalte, at Kugler 3 gange var ham så nær, at det var en Beskærmelse, at han ikke blev ramt: Den ene Gang rev en kugle huden af hans Overlæbe, en anden Gang gik en Kugle ind mellem den store Hårlok og Øret, og en tredje Gang lå en udgået Kugle i hans Smørdåse. Et "Nyt Testamente", jeg læste i som Barn, havde ligget i hans Tornyster i Krigsårene, og det gjorde et vist Indtryk på mit barnlige Sind, at netop denne Bog havde været med på alle de farefulde Steder. – Der var en oplevelse, jeg hørte min Fader fortælle således: De var ude i Skydning med Fjenden, og så siger Sidemanden til min Fader: "Vent med at skyde, til jeg har fået ladt, så kan vi skyde samtidig". Da min Fader et Øjeblik efter ser efter, om Sidemanden er færdig, lå han på Jorden og var ramt dødt. Han bad min fader om at tage Ur og Penge, at de kunde sendes til hans Hjem. Den faldne var en af min faders Bysbørn.

Mine Forældre ejede et hus uden Jordlod til, men de lejede i nogle År en lille Parcel Kærjord, og derved blev de i stand til at holde en Ko. Mælken blev dels solgt hjemme og dels bragt ind til Ålborgs Forbrugere der.

Efteråret 1863 kom til at fæstne sig stærkt i mit Sind, det har sandsynligvis været nogle Dage før Midten af November, da vi Skolebørn en Morgen søgte vore Pladser i Skolestuen, og vor Lærer rejste sig op fra Kathedret, da kunde vi se hans Ansigt præget af Sorg. Med Tårer i Øjnene og brudt Stemme sagde han: "Jeg vil fortælle jer Børn, at Frederik d. 7. er død". Han vidste nok, at det vilde betyde svære Tider for Danmark. – Og nu kom jo så også i Løbet af Vinteren de store Begivenheder Slag i Slag.

En Søndag Morgen tidlig i Februar 1864 fulgtes min Fader og jeg ad til Kirke, og da mødte vi en ældre Herre (Krigsråd Lassen), som min Fader ofte traf og fik en lille Samtale med på Vejen. Han standsede os denne Søndag Morgen og siger til min Fader: "Har De hørt det?" "Dannevirke er forladt". Jeg husker, hvorledes de to Mænd var stærkt optagne af denne rystende Begivenhed, men ellers kunde jeg i min Alder ikke opfatte alt det tunge, der skulde vælte ind over os. – Derefter mindes jeg, at mens vi en Eftermiddag først på Sommeren sad i Skolen, blev der pludselig holdt et Par Bøsser med Bajonet på hen langs Vinduerne. Det var de første prøjsiske Soldater, som nu var nået så højt op i Jylland. – Vor Lærer bad os om at pakke vort Skoletøj sammen og gå hjem, og det blev så den sidste Skoledag den Sommer. – Skolestuen blev taget i Brug som Vagtstue, og hele egnen blev fyldt med Indkvartering af Prøjsere og Østerrigere. Nogle Dage i forvejen havde vi set en Afdeling danske Dragoner, som nu imidlertid var sat over Limfjorden til Nørre Sundbye, og vi Børn lagde Mærke til, at Tyskerne kunde se de danske Tropper ovre i Nørre-Sundbye Skanser, men manglede Midler til at komme over Limfjorden.

Skoleordningen hjemme blev ordnet således, at ældste Klasse blev fuldstændig fri i Sommerhalvåret, men gik så til gengæld hver Dag om Vinteren, og det kom yngste Klasse også til i et lejet Lokale og blev der undervist af en ueksamineret Vinterlærer. – For at give mig Beskæftigelse om Sommeren, da der ingen Skolegang var, sendte min Forældre mig ud som Hyrdedreng, og således tilbragte jeg 5 Somre som Hyrde. – Og det var et friskt og sundt Liv, men der var nok at gøre fra Morgen til Aften. – En Hyrdedrengs Dag formede sig i Regelen således: Kl. lidt før 5 om Morgen en godt ½ Mil bortliggende Eng at flytte nogle Kvier og et par Plage. I den rigtige varme Sommertid skulde Kvierne hver Morgen have 1 Forben og 1 Bagben bundet med Reb (Hole) for at hindre dem i at bisse, men kunde være tilbage ved Davren Kl. 7½, derefter hen på Agrene at flytte Køerne, have Gødningen ud af Kostalden og senere Køerne trukket hjem inden kl. 11, atter ud i Engen at flytte og vande, kunde være tilbage ved kl. 1, og Middagsmaden stod da varm og god på Komfuret (Hele Husstanden sov Middagssøvn). Kl. Ca. 3 trak man Køerne ud på Græs i Kæret, fik sin Mellemmad og Øl med, blev der for at flytte Køerne et par gange, derfra ud i Engen at løse Kviernes bundne ben, flytte dem og Plagene til Nat og så atter tilbage at tage Køerne hjem så betids, at de kunde være i Gården ved Solnedgang. –

Dagen gav jo noget Trav for en Hyrdedreng, men der var ingen Tid til Kedsomhed, og to eller flere Drengene kunde også tit slå Følge på Turene ud i Engen, og de foretoges altid på bare Fødder, så der var ofte en vis Fart på. – Jeg mindes ikke, at dette Hyrdeliv følte trykkende. – I Efterårstiden, når Høet var kørt hjem fra den store Eng, blev Køerne trukket derud og var der så hele Dagen fra Morgenstunden af. Da kunde Hyrdedrengene have Tørv og Kartofler med, og disse blev da stegt og nydt med stor Velbehag i selskabeligt Samvær.

I Efteråret 1869, da Hyrdetjenesten var forbi, skulde jeg foruden at gå i Skole også gå til Præst. Vi var nogle Kammerater, der fulgtes ad til Forberedelse

hos Stiftprovst Egede Glahn. Af Kammeraterne var jeg særlig knyttet til Christian Ovesen, og vi har også holdt Forbindelsen med hinanden indtil i Dag. Vi var kun nogle få Landsbybørn, det store Tal var fra Ålborg By, og vi var i alt 86 konfirmander.

Jeg mindes med stor Glæde Dagene og Timerne hos Præsten. – Som Lektie havde vi kun et par Salmevers. Derimod fortalte han os mange fængslende Ting, en Del om Martin Luthers Liv og Levned og en del gribende små Fortællinger til Støtte og Forklaring af de 10 Bud. – Nogle af disse Træk og Fortællinger er aldrig gået mig af Minde, og jeg har gennem Årene brugt dem i min Skole. – Min Konfirmationsdag forløb i al Stilhed – den Gang kendtes Gilder i den Anledning ikke og endnu mindre konfirmationsgaven. Disse er nu af et Omfang og i Mængde og Værdi, så at de helt betager Konfirmandens Sind og Tanker, og således væsentlig ødelægger Dagens åndelige Værd. – Den første Altergang virkede stærkt betagende på mig. Det gjorde et dybt Indtryk på mit barnlige Sind med den Mystik, at jeg i Brødet og Vinen nød Jesu Legeme og Blod. Og det var min faste Beslutning at vilde tilhøre ham alle mit Livs Dage. Mit Sind var optaget deraf, ligesom da jeg som ganske lille Dreng kunde røres i Hjertet, når jeg læste Verset: "Det var ham svært at tænke på, at Verden skulde undergå, det skar ham i hans Hjerter o.s.v." Ligesom også, når jeg læste i Lidelseshistorien om Judas' skændige forrædderi mod Jesus.

Det havde egentlig været min Faders Tanke, at jeg skulde lære at blive Smed, han mente nok, at den bestilling gik aldrig af Mode. – Han havde selv efter Krigen prøvet på at blive Tømrer, men blev forhindret i at få udlært på grund af en Skade i højre Albue fra at rydde Hegn ved Dannevirke 1850. Den Skade medførte, at han mod Krigens Slutning blev kasseret og hjemsendt, men uden Pension. – Det lykkedes ham dog efter mange års Forløb ved Folketingsmand Lohmanns ihærdige Arbejde at få et Andragende anerkendt, og der bevilgedes ham en Pension som Krigsinvalid fra 1895 til hans Død 1903. – I min Barndom gav min Fader sig af med almindeligt Landbrugsarbejde om Sommeren, i Vintertiden stod han hjemme i sit Værsted og forarbejdede et lille Lager af Landbrugsredskaber f. Eks. River, Skafter til Spader og Grebe samt Hamler og Svingler til Arbejdsvogne o.a. Disse redskaber solgte han til Omegnens Befolkning, og min faders Arbejdsindtægt var altid til strækkelig til deres Livsfornødenheder. Der manglede aldrig Penge, men de førte også et nøjsomt og beskedent Liv. – Da min Moder døde 1891, efterlod hun sig flere pæne Kjoler, som hun havde fredet om fra sine Ungpigerdage.

Efter min Konfirmation i Foråret 1870, da der skulde tages Bestemmelse om min Fremtid talte lærer Madsen med min Fader derom og bemærkede da, at han syntes, jeg egnede mig til at blive Lærer. De tog så Bestemmelsen for mig, og jeg gik villig ind på Sagen, Lysten havde jeg, men havde ikke tænkt den gennemførlig. – Til en begyndelse gik jeg hver Dag hen i Skolen og hjælp til med Undervisningen af en talrig yngste klasse og inden ret længe blev Undervisningen overdraget til mig alene i halve ja endog hele Dage, når Læreren var optaget af andet. – Han havde stor tiltro til mig, han sagde nemlig både til min Fader og andre, at jeg underviste yngste Klasse lige så godt, som han selv gjorde det. – Børnene var ikke kede af det, jeg kom nemlig særlig godt ud af det med dem, og på den måde gik det, uden at Befolkningen gjorde Indvendinger mod, at Skolen overdroges til en så ungdommelig og uudviklet Lærer. – De to næstfølgende Vintre blev yngste Klasse overdraget til mig i et lejet Lokale. Jeg blev således Vinterlærer lige efter mit 15. År, og jeg havde lige ved 40 Børn. – I

disse År kom der Liv i Salmesangen både i Skolen og i enkelte Hjem. – Stiftprovst Egede Glahn udgav et lille Tillæg til Salmebogen, og deri lærte vi første Gang at kende Salmerne: ”Tænk når en Gang den Tåge er forsv.” ”Op dog Zion”, ”Hyggelig rolig” o. fl. Andre, og nu blev disse Salmer snart min Moders Yndlingsange. Når hun drejede Rokkehjulet eller sad med sin Strikkestrømpe, sang hun med sin rene og klare Sangstemme disse Salmer udenad.

Efter de to Års praktisk øvelse som Vinterlærer blev jeg i de næste to Vintre Elev på en nyoprettet Højskole i Sønderholm ved Landevejen mellem Ålborg og Nibe. Forstanderen var cand. Theol. Frederik Nygård og hans Medhjælper var Seminarist Hannibal Petersen. – Højskolens Virkemåde var anderledes end nu. Forstanderen holdt hver Formiddag et stort Foredrag over Nordens Mytologi, og disse Foredrag var jeg meget optaget af, om end jeg ikke nu kan mindes Enkeltheder i Udlægningen af Myterne. – Selve Myterne kendte jeg en Del af fra min Skoletid. – Egentlig positive Kundskaber fik jeg ikke på Højskolen. Havde man for megen Iver f. eks. for Regning blev man anset for Materialist. – Det var nu også i de År den både kristelig og historisk vækkende Gerning havde den store Plads i Højskolens Program. – Jeg hørte der første Gang ”Erik Menveds Barndom” og ”Prins Otto” blive læst højt, og jeg hørte godt efter. Ligeledes læstes Bjørnsons Fortællinger, ”Han og hun” og Hostrups Komedier, og det var store Ting for en 16 års yngling, som ikke havde været uden for sit Hjems Vægge før. – Jeg havde hørt kristelig Tale, som gjorde Indtryk på mig, særlig når Pastor Dam holdt Bibellæsninger i Skolen Søndag Eftermiddag. Hans Tale var både lodig og gribende, og det står for mig den Dag i Dag, at den var af stærkt vækkede Art. Pastor Dam hørte fra Studentertiden til den Vennekreds af grundtvigske Studenter, der dannedes af Ludv. Schrøder, Jens Nørregård, Bågå o. fl. Under Navnet: ”Lille Theologicum.” Mine Højskolevintre må jeg betegne som en god Udviklingstid, om end jeg bag efter kunde have ønsket, at min Fritid var bleven brugt til større Tilegnelse af positive Kundskaber under hensyn til min senere Uddannelse til Lærer.

I Foråret 1874 blev jeg antaget som Vikar eller Hjælpelærer hos den gamle syge Lærer Larsen i Hellum ved Skørping Station. – Jeg overtog der undervisningen af begge Klasser og var tillige Kirkesanger. – Da der til Pastoratet hørte 3 Kirker: St. Brøndum, Hellum, og Siem var jeg fri hver 3. Søndag. – Jeg benyttede undertiden disse Søndage til at høre en anden Præst, da vor egen var meget tør og kedelig. Han hed Anders Sandø Petersen, var opkaldt efter den lærde Jurist Ørsted. – Nogle Søndage gik jeg til Skørping Kirke og hørte der en vækkende og varmhjertet Præst, Jensen, som sikkert nok hørte til ”Indre Mission”, men den kirkelige Retning kendte jeg ikke den Gang, forstod heller ikke at gøre Forskel. – Det var mig nok, at Præsten førte et levende Vidnesbyrd frem, og der var også nogen Lighed med den grundtvigske Pastor Marcus Dam i Ålborg. I én Henseende havde jeg Vurderingsevne: Jeg kunde høre Forskel på det Ord, der var Liv i og det, der var tørt og kedelig og uden Liv. – En Søndag ved en Altergang i Skørping Kirke bad jeg Præsten om Lov til at gå med, og det blev en dejlig Altergang for mig. – Da jeg kom tilbage og fortalte om den gode Gudstjeneste og om Altergangen, bemærkede gamle Lærer Larsen, at det var noget rent galt, jeg havde gjort ved at gå til Alters i et andet Sogn, det var ligefrem lovstridigt og værre derved, at jeg var Lærer. Det havde langt fra været min Hensigt at demonstrere, og det faldt mig aldrig ind, at jeg begik noget lovstridigt. – Men hele Egnen der og den gamle Lærer i særdeleshed manglede fuldstændig Forståelsen at åndelige Forhold, og at Menneskers åndelige Trang ikke lader sig

binde af Lovbestemmelser og Sognegrænser. Lærer Larsen var tilskåret efter gammelt Mønster og var kun "Hører" i Skolen, så Børnene var i min Tid stærkt optagne af at høre Bibelhistorie og anden Historie fortalt, og så fik jeg Børnene til at anskaffe en lille Børnesangbog, så den Skole, hvori der aldrig var sunget en Sang, genlød nu af Sang, hvortil jeg spillede på min Violin. Ligeledes fik jeg de Voksne interesseret i Sang, så vi om Søndag Eftermiddag samledes i Skolen og sang i Morten Eskesens Sangbog, og det var noget ganske nyt for Befolkningen, men de var glade ved det og anskaffede sig villigt Sangbogen. – Jeg holdt selv Morten Eskesens Ugeblad "Fylla". – Sommeren gik meget fornøjeligt for mig, og gamle Lærer Larsen, som havde Tuberkulose og var opgivet af Lægerne, kom over det.

En Eftermiddag i den smukkeste Sommertid vandrede jeg med alle skolens Børn en lille Mils Vej til Skoven ved Madum Sø. – Vi havde fået os et lille Danebrog - det eneste i hele Byen – og med Sang og Glæde drog vi til Skovs, mens en stor Del af Byens Folk iagttog vor Afmarch. Den Slags var ukendt i By og Sogn. – I Skoven mødte jeg for øvrigt min Skæbne, idet jeg der traf Lærer Chr. Andersen fra Møldrup (en By syd for Søen) . Han kom mig meget hjerteligt og forstående i Møde. Andersen var en kristelig præget Personlighed og var ligeledes stærkt vakt i national Henseende. Efter Aftale besøgte jeg snart Lærer Andersen, og det gentog sig adskillige Gange, ligesom jeg også ved ham kom i Forbindelse med en udmærket sønderjysk Familie fra Hammelev eller Maugstrup, der nu boede i Nærheden af Møldrup Skole og var Lærer Andersens gode Venner. Under Samvær med disse Mennesker blev jeg ført ind i Samtaler af åndelig art, der var af stor Værdi for mig, og Lærer Andersen blev mig en god Rådgiver for min fremtidige Uddannelse til Lærergerningen. – Han rådede mig til straks at søge til et Seminarium, og da jeg straks efter talte med Pastor Repsdorf i Ålborg om Sagen, foreslog han Jelling, eftersom han kendte Forstanderen Pastor I. Kr. Madsen. Han skrev for mig og fik det Svar, at der var en Plads for én Elev i yngste Klasse. I Henhold til dette Svar pakkede jeg i November 1874 min Kuffert, tog Afsked med Lærer Larsen i Hellum Skole og rejste til Jelling. Det var min første Rejse som en Langfart ud i det fremmede, ud mod Syd til de Steder, min Fader havde omtalt fra Treårskrigen. – Fra Vejle til Jelling vandrede jeg med min Vadsæk i Hånden og kom da forbi Lerbæk Mark, og jeg mindedes min Faders Omtale af Revyen der samt de berømte Ord af Fr. den 7. angående et Tab af Sønderjylland: "Det skal ej ske", og de kendte Verslinier lød for mig: "Vel mødt igen Kong Frederik ved Hæren o.s.v." –

Hos Seminarieforstanderen mødte der mig straks en Skuffelse, idet jeg blev gjort bekendt med , at betingelserne for at blive Elev på Seminariet var, at man skulle bestå en Prøve, og denne fandt Sted midt om Sommeren, så den yngste Klasse havde altså fået Undervisning et lille Fjerdingår. Da andre ikke havde sagt mig noget desangående, havde jeg tænkt, for så vidt der var Plads, kunde man komme ind på Seminariet, lige som man kom på en Højskole. Imidlertid gav Forstanderen mig Lov til de to næstfølgende Dage at gå på Tur hos Lærerne for at blive prøvet. Det gik ganske godt hos de fleste af Lærerne. Hos den kendte Historielærer R. I. Holm fik jeg til Stilopgave at skrive om min Rejse fra Ålborg til Jelling. I denne Stil dvælede jeg ret udførligt ved Minderne fra Lerbæk Mark, og jeg erfarede senere, at det var bleven et Plus til min Optagelse. Hos Geografilæreren gamle Pastor Claudi gik det knap så strålende, idet jeg fik forelagt Erslevs Kort over Mellemeuropas Bjerge. Der kneb det, eftersom jeg ikke kendte til Knudepunktet Fichtelgebirge, som ikke var angivet på de gamle

Skolekort fra min Skoletid. Jeg tillod mig imidlertid at antyde, at det nok vilde være mig muligt at vinde frem og indhente Kammeraterne i det Fag. Slutningen på min Prøve hos Lærerne gav imidlertid til Resultat, at jeg kom ind på Seminariet – nåede de andre og fik Eksamen der fra 1877 med Hovedkarakteren ”Meget Duelig”, således bemærkedes den Gang første Karakter.

Årene fra 1874-77 på Jelling Seminarium blev på mange Måder en rig Tid. Jeg fik Bolig hos Lærer Jessens Enke i hendes idyliske Enkesæde Tyrashavn lige ved Foden af Tyras Høj (den Nordre), og den gamle hyggelige Kone viste mig en Omhu og Kærlighed, som var jeg hendes egen Søn. – Man boede billigt i de Dage: Et Værelse møbleret, dog uden Sengetøj med Varme og Kaffe og The kostede 40 kr. årlig. Man sørgede så selv for Maden Morgen og Aften til Kaffe og The. Middagsmad kunde fås i et Pensionat for 10 kr. månedlig. De Seminarister, der levede på den Vis, kaldtes Halvkostmænd. – Vi fik så en Gang imellem en sending Madvarer hjemme fra. Andre fik fuld Kost hvor de boede. – Jeg havde den Glæde at få Adgang til nogle af de gode Gårdmandshjem i Jelling Sogn: Markus Jørgensen (en broder til den bekendte Jens Jørgensen, Bjerregård) Peder Ravn og Peder Kristensen, Skovdallund Mølle. – Det gik hurtigt op for mig, at en stor del af Bønderne i Jelling var af en anden Støbning end dem, jeg havde kendt i Himmerland. Jelling Sogns Bønder var påvirkede af den kendte Præst og Seminarieførstander H. H. Svendsen, der var død nogle år, før jeg kom til Jelling. Tillige var de stærkt nationalt prægede, og Seminariet i Byens Midte øvede sin Indflydelse, så Befolkningen havde en vågen Sans for vort Lands Historie og Litteratur. – Og meget af den Slags blev drøftet, hvor Seminarister var til huse. Seminariets Lærerstab var foruden Forstanderen Pastor I. Chr. Madsen, der tillige var Sognepræst for Jelling og Hover. Kapellanen Pastor A. Andersen, den lærde Theolog, Dansklæreren gamle Pastor Claudi, Historie og Dansklærer –R. I. Holm, Lærer i Naturfagene C. M. Ibsen, Sang og Musik samt Regnelærer H. Kristiansen og endelig Gymnastiklæreren, som var Sergent fra Hæren, der kunde have Pladsen i tre År. III. Kl. Elever fik Øvelse i Praktisk Skolegerning 2 Dage om Måned i Folkeskolen, idet 2 Elever efter Tur dels overværede Undervisningen hos den meget dygtige og ansete Lærer Jørgensen, dels selv fik Opgave med Børnene. Ligeledes fik Eleverne nogle få Gange Opgaver med nogle Børn , der blev hentet ned på Seminariet, og disse Øvelser overværedes så af hele klassen. –

Af Seminarielærerne må jeg særdeles fremhæve R. I. Holm som den Mand, mest for hans fængslende og meget gribende Foredrag over Historie og Litteraturhistorie. – Han kunde skildre Personer og Begivenheder således, at man måtte få lyst til at leve med i det, der har størst Værdi for Livet.

Kammeratlivet spiller en stor Rolle på et Seminarium, og jeg må sige at vi havde det hyggeligt og fornøjeligt i min Seminarietid. Kammeratskabet plejes særlig indenfor de enkelte Klasser. I yngste Klasse så man jo med Beundring op til Klasserne foran, særlig III Kl. – Der blev også i min Tid spillet Dilettant-Komedi, og vi havde i yngste Klasse en Kammerat, der havde særlige Anlæg som Skuespiller, det var Ludvig Helsing fra Odense. Han mødte på Seminariet med den ”store Præliminæreksamen”, som egentlig gav Adgang til III Kl., men for at gøre det grundigt gik han i yngste Klasse. Og han dumpede endda ved Dimissionen, men det var ikke Vorheres Skyld. – Den samme Helsing spillede i ”Genboerne” Løjtnant v. Budinges Rolle, og han gjorde det mesterligt. – Forstanderen var ikke stemt for Dilettant-Komedi alt for ofte. Der gik megen Læsetid tabt under Indøvelsen. Han sagde gerne, at det tog tid at komme ind i Rollen, men det tog endnu mere Tid at komme ud af den igen. Engang skrev

nogle Seminarister et Andragende til Forstander Madsen, hvori man bad om Tilladelse til at spille Komædie, og for at give Andraget særlig Vægt, blev det nævnt, at ligesom forud Dronning Marie af England udtalte, at Navnet Calias stod indskrevet på hendes Hjerter, således gjaldt det her, og så meget lå det ansøgerne på Sinde, at man vilde finde Ordet Komædie indskrevet på deres Hjerter. Forstanderen lod sig dog ikke deraf påvirke til at give Tilladelsen, men svarede Ansøgerne, at det var på Dronningens Dødsleje, Ordene var udtalt om Indskriften på Hjertet, og han vilde håbe at når Ansøgerne lå på deres Dødsleje, de da havde et bedre Ord indskrevet på deres Hjerter end Ordet Komædie. Dermed var den Sag afgjort.

Iblandt Kammeraterne var vi en lille Kreds, der sluttede os sammen som Venner, vi var i Klasse sammen, og fulgtes således ad hele Seminarietiden igennem. Af dem vil jeg nævne Torben Jensen Klinting – Vestjyden – Bornholmeren Rasmus Møller og L. J. Knude fra Lemvigegnen samt Laurids Kristensen fra Alling Ansager Sogn. – Klinting har jeg haft mest Forbindelse med siden, hvilket for en Del hidrørte fra, at han i adskillige År 2 Gange årligt besøgte sin gamle tungsindige Moder på Middelfart Sindssygehospital, og han overnattede da gerne hos os i Gamborg Skole. Møller var i mange År Lærer på Tåsinge, Knude var i Heldum ved Lemvig, og L. Kristensen var i en Årrække Overlærer for Fangerne på Vrisløselille. Foruden disse Kammerater var en Ungdomsven af mig fra Højskolen P. Sørensen Gandrup også på Seminariet i min Tid, men to Klasser efter mig. – Også vi to holdt i mange År Forbindelsen vedlige. 1876 tog jeg Eksamen første del i Odense som før nævnt, og Året efter 1877 sidste Del for Kommisjonen i Århus med 1. Karakter (Meget duelig). Det første år efter havde jeg lærervirksomhed ved en lille Friskole i Jelling, og der tilbragte jeg et fornøjeligt Samliv med de Familier, jeg var kommen til i min Seminarietid. – På Sessionen 1877 blev jeg udsendt til Garder, men efter ansøgning blev jeg overflyttet til Intendanturen og måtte derved vente et helt År på Indkaldelsen. Sidst i Oktober 1878 rejste jeg så fra Jelling Friskole til København for at blive Soldat. – Og jeg husker så grant, hvilken stor Begivenhed det var for mig første Gang at få Hovedstaden at se. – Soldaterlivet var ikke særlig interessant og endnu mindre Kammeratskabet, men jeg blev indmeldt i Københavns Højskoleforening, og der traf jeg om Aftenen og om Søndagene udmærkede unge Mennesker bl. a. de to Præstesønner Christensen fra Rønne. Den ældste af dem blev siden særlig kendt og afholdt (Pastor August Christensen, Tårs) Lederne af Højskoleforeningen, som den Gang havde Lokale i Istedgade 17, var Folketingsmand Sofus Høgsbo og Harald Holm. Om Søndagene havde jeg Lejlighed til at besøge herlige Museer og Samlinger, og det blev siden af stor Værdi for mig i min Skolegerning hvad jeg der havde lært at kende og skatte. – Malerierne har altid haft stor Tiltrækning for mig og har det vedblivende. Jeg glemmer ikke f. eks., da jeg første Gang så Carl Blochs Mægtige Maleri af Kristian II i Sønderborg Fængsel, det var, som Kongen trådte helt ud af Lærredet og kom en i Møde.

Juleaften 1878 tilbragte jeg som Soldat i København, og den kunde jo se ud til at blive ret ensom for mig som fremmed i den store By. Men så havde jeg en såre glædelig Oplevelse, som førte til, at jeg fik den herligste Juleaften. – Da jeg havde deltaget i Gudstjenesten i Vartov og standsede et Øjeblik ved Udgangen, kom en Kone forbi med en hel Flok Børn, jeg kendte hende fra Svenstrup ved Ålborg, hvor hun og hendes mand A. Wulf tidligere havde ejet en Vandmølle der. Hun bad mig med til Juleaften i deres prægtige Hjem på Frederiksbergallé, og det

var akkurat noget for en Soldat og fremtidig Lærer at blive ført ind i et Hjem hos gode Mennesker og så en hel række kvikke og prægtige Børn. Den Juleaften har igennem de mange År stået for mig som et lyst Minde, og jeg har oftere nævnet for unge Mennesker, at hvis de kom til at leve som Fremmede i en stor By, så måtte de ikke forsømme at gå i Kirke, thi netop der kunde Vorherre sende dem en Engel i Skikkelse af et Menneske i Møde, således som det var gået mig hin Juleaften i København. Min Tilværelse som Soldat var ret spartansk, vi fik i Lønning 55 øre daglig samt et Rugbrød hver femte Dag, og denne beskedne Lønning skulde klare det til Føde, Vask, Forsåling af Fodtøj samt til Pudserekvisitter. Jeg havde stadig en lille Pengebeholdning på ca. 30 Kr. i Reserve, og den vilde jeg gerne bevare nogenlunde urørt for alle Tilfældes Skyld. – Jeg fik nogle Gange sendt til Pålæg hjemme fra, og så nød jeg en billig Aftensmad i Marketenderiet, hvor man til sin medbragte Mad kunde få en stor Kumme kogt Mælk for 3-4 Øre. De to Måneder af Tjenestetiden tilbragte jeg i Ålborg, hvortil jeg blev udkommanderet for at uddannes i praktisk Regnskabsføring hos Intendanten ved II Batallion.

I Foråret 1879 blev jeg permitteret som Underkorporal, men blev så samme Sommer indkaldt til en 30 Dages Manøvre i Lejren ved Hald, og blev da tildelt Tjeneste hos Intendanten ved 3^e Dragonregiment (Århus). Efter denne Manøvre var jeg helt fri for Militærtjeneste.

Igennem Brevveksling med daværende Folketingsmand for Vejle, Folketingsmand Thomas Nielsen fik jeg Plads som Lærer ved hans Realskole i Herning. Foruden mine Timer i Skolen skulde jeg føre Skolens Regnskab, være Redaktionssekretær ved hans Avis "Vestjylland" eller Herning Folkeblad samt tillige føre Avisens Regnskab. Og for dette Arbejde fik jeg 600 Kr. årlig samt fri Station. (Den almindelige Løn for en Seminarist var den Gang 300 Kroner.) Jeg havde nu også begge Hænder fulde, men det gik godt, og jeg lærte en Del ved at følge med i Bladene for deraf at gøre Uddrag (klippe) til Brug for "Vestjylland". – Den første Sommerferie ved Realskolen tilbragte jeg i København som deltager i et Kursus i Zoologi, der var et af mine Undervisningsfag, – Jeg mindes Eleverne i Realskolen med stor Glæde, og det blev i det hele taget en rig og god Tid der – langt rigere på Udvikling, end hvis jeg – som almindelig Skik den Gang – var bleven Huslærer hos en ældre Lærer. Vi var kun to Lærere ved Realskolen – Førstelærer Johansen og mig og desuden en Lærerinde Frøken Berte Thomsen. – Byens Befolkning havde jeg kun lidt Omgang med, dertil var min Tid alt for optaget, men der var dog én Familie, jeg blev nøjere knyttet til – ganske vist først efter dens Afrejse fra Byen. I Skolen var der en ualmindelig flink Elev ved Navn Julius Petersen, Søn af Christian Holger Petersen, der tidligere havde ejet Søndergård i Fløe, Brande Sogn, men nu boede i Herning. – Ved November 1880 skulde familien flytte til Århus, og Lærer Johansen og jeg blev i den Anledning budt derhen en Aften for at hilse af. Der mødtes jeg første Gang med Julius Petersens Søster Caroline Elisabeth 17 År gammel, og dette Møde fik en afgørende Betydning for mig, idet hun noget over 1 År efter blev min Hustru. Vi blev viede i Århus Domkirke den 3. Januar 1882. Ligesom Betuel i Anledning af Rebekkas Giftermål med Isak udtalte de kendte Ord. "Den Sag kommer fra Herren", således føler jeg mig også forvisset om, at Gud stod bag ved og magede det således, at jeg fik den Hustru, som har været så uendelig meget for mig Livet igennem. Ja - har været mit Livs gode Ånd under alle Forhold. – Vi har været i fuld åndelig Forståelse med hinanden om det, der har størst Værdi i Livet, og hun

har på en forstandig Måde taget de beskedne Kår op, der var en Lærerfamilie beskåret især i den første Sned År af vores Ægteskab.

I Foråret 1881 var Lærer og Kirkesangerembedet i Lind, Rind Sogn ledig og jeg fik en Aften ret uventet Besøg af to Mænd fra Sognet, som havde til Ærinde at anmode mig om at søge Embedet, idet de i så Tilfælde vilde tilsikre mig Plads som nr. 1 på Sognerådets Indstilling. – Jeg gav dem mit Tilsagn, søgte og blev af Biskoppen i Ribe kaldet til Embedet, som jeg derefter tiltrådte i April Måned. Til Embedet hørte en ret stor Jordlod, som man helt selv skulde drive, og således blev det nødvendigt, at jeg selv førte Husholdning. – Efter Samråd med mine tilkommende Svigerforældre tilskyndede de mig til at formå min Fader og Moder til at flytte fra deres eget Hjem i Nordjylland og tage Bopæl i Lind Skole, hvorved de kunde være til Hjælp ved Driften af Skolejorden, og min Moder kunde forestå Husholdningen, indtil jeg blev gift. – Denne Ændring i Livsforhold gik mine Forældre gerne ind på – så meget mere, som jeg jo var deres eneste Barn.

Efter godt et halvt Års Forløb holdt jeg, som før nævnt Bryllup, og vi blev altså to Ægtepar i Lind Skole. – Den Tanke var mig ikke helt fremmed, at der kan komme Vanskeligheder mellem gamle og unge, men i Forholdet her må jeg sige, at det gik mærkelig godt, og det skyldtes ikke mindst, at min ejegode unge Hustru stadig var villig til at søge Råd og Vejledning hos min Moder som den ældre og erfarne, så da der efterhånden kom Børn, følte Mor det som sin første og vigtigste Opgave at tage sig af dem, og det gjorde hun i fuldeste Mål.

Da jeg havde fået Embedet i Lind, skulde der sættes en Kvægbesætning ind, og skønt jeg ingen Penge havde, lykkedes det mig dog i Løbet af den første Sommer at få købt 5 Kælvekvier, som jeg betalte efterhånden, så snart der kunde hæves Løn. Det hjalp at Priserne ikke var høje. Jeg betalte for disse unge Køer fra 110 - 121 Kr. pr. Stk. Og ligeledes købte jeg på en auktion i Herning 4 Får med 2 Lam for i alt 42 Kroner. – Bohavet var heller ikke mangfoldigt, vi havde det nødvendige, så der var hyggeligt hos os, og hverken Tiden eller Egnen stillede så store Krav den Gang, og min unge Hustru var let at stille tilfreds. Jeg mindes overhovedet aldrig, at hun fremførte Ønsker om Møbler eller sligt, og denne gode Egenskab hos hende passede godt til Forholdene, da Lønnen: 30 Tønder Korn efter Kapitelstakst og dertil lidt Højtidsoffer alt i alt ca. 400 kr. årlig – ikke kunde dække ret store Krav. – Landbruget gav noget Overskud, idet Befolkningen efter gammel Skik velvilligt drev Jorden, og min Fader og jeg udførte selv det øvrige Arbejde. Det var egentlig en underlig lykkelig Tid, man indrettede sig efter, at de beskedne Indtægter slog til, og i Skole og Kirke arbejdede jeg med Lyst og Glæde.

I Sommeren 1882 blev der bygget en ny Kommuneskole i Herninggade, og da der skulde ansættes en ny Lærer ved den, fik jeg en Eftermiddag Besøg af Sognerådets Medlemmer, som anmodede mig om at søge dette Embede, som jeg derefter kunde være sikker på at få. Forflyttelsen vilde vel ikke i Øjeblikket være nogen Vinding men i Løbet af ganske få År vilde der ved den Gamle Lærers afgang ved Herning Kirke blive tillagt det nye Embede betydelige Indtægter i Offer og Accidenser fra hele Herninggade. Og ved den store Befolkningstilvækst blev Embedet for øvrigt i Løbet af få År et meget vellønnet Embede, der efterhånden gik over til at blive både Kordegn og Skoleinspektørembede. – Havde jeg fulgt Sognerådets Opfordring, vilde jeg ret hurtigt være bleven pekuniært velstillet, men Forholdene var også bleven ganske anderledes, idet Herninggade i alle Måder blev en købstadsagtig Handelsplads, og da jeg, min Hustru og mine Forældre passede bedst i en Landbefolkning, har jeg også senere i Tiden følt mig overbevist om, at det var bedst, jeg opgav Herning-Embedet. –

Samme Efterår blev jeg for øvrigt forflyttet til Brund, Skjold Sogn 2 Mil øst for Horsens, og tre Dage efter Kaldelsen der til fik vi vor første fødte Datter Anna, den 21 Oktober. Først i December rejste vi fra Lind vort første Hjem, og jeg ved , at min unge og følsomme Hustru fældede Tårer ved at forlade Stedet. Dette stille, fredelige Hede-hjem var bleven hende så kært – vel også især fordi det var vort første Hjem, hvor hun som den meget unge Hustru flyttede ind med sit rige Håb og sin Forventning om alt det Gode, Vorherre vilde beskikke os i det Samliv, der lå foran os.

Min fader trak Køerne fra Lind til Brund ca. 10 Mil, (75 km) og Turen gik godt. I Brund, dette frugtbare Sted i det frodige Bjerre Herred, var Forholdene ikke så lidt anderledes. – Vi mødte megen Venlighed hos Befolkningen og var glade ved at være der. Jeg var ikke Kirkesanger, men den gamle ejendommelige Pastor Fog i Skjold hørte jeg med stor Opmærksomhed. Han hørte til Kredsen af de gamle grundtvigske Præster: Svendsen i Jelling, Svejstrup og Birkedal. I Brund blev de tre næste af vore Børn født: Frode, Gudrun og Elisabeth. – Årene i Brund blev efterhånden mærkede af de små Kår, Lærerne levede under, og da Familien var vokset, og vi måtte holde en Pige, besluttede jeg at gøre Forsøg på at få et bedre Embede, og dette skete også, idet jeg i Foråret 1888 blev kaldet som Lærer og Kirkesanger i det lille venlige Gamborg Sogn ved Middelfart. – Vi flyttede så først i April Måned til Fyn, som blev vort blivende Hjem, idet min Lærergerning i Gamborg kom til at strække over omtrent 38 År. – Den 8. April, som tillige var Konfirmationsdag, blev jeg indsat i mit Embede af Pastor Nyeberg. – Det blev en kendelig Forbedring i økonomisk Henseende. Gamborg havde højere Kornløn, og så var der Kirkesanger og Kirkebylærerløn. Endvidere ydede Befolkningen et rigeligere Højtidsoffer og Accidensoffer end Tilfældet var i Jylland. Og så hørte der til Embedet en særlig god jordlod på 7 Tdr. Land med over 1 Td. Hartkorn. – Jeg var indrettet på selv at drive Jordloden, og den kunde med Lethed føde 5 Køer og en kvie eller Kalv. Efter nogle Års Forløb kunde Lodden give 60 Tdr. Korn, 4 Hundrere Td. Roer og 5 store Læs Hø. Indtægten af Jordloden var et betydeligt Plus til at hjælpe os over de trange Tider uden at blive forgældede, hvilket ellers ramte adskillige Lærershjem i de År. – Man læste ret ofte i de År i Dagbladene, at der fremkom Bøn om Hjælp til Lærere, der var sunken ned i bundløs Gæld.

Min Formand i Gamborg, Lærer Petersen var pligtro og samvittighedsfuld i hele sin Færd, men han var af den gamle Skole, der ledede sin Undervisning kun gennem Udenadslæsning. Ved Lærerskiftet 1888 lå det som en Forventning i den store Del af Befolkningen, at der nu måtte komme en Ændring i Undervisningsmåden – bort fra Udenadslæsning af Bibelhistorie og anden Historie og over til mundtlig Meddelelse. – Og derfor var det under gunstige Vilkår, jeg begyndte min Skolegerning i Gamborg. – Igennem Fortælling af Bibelhistorie og Fædrelandshistorie bragtes nyt Stof frem, som aldrig havde lydt før, ligesom bibelske og andre Sange også var et nyt Element i Skolen, hvorfra Børnene yderligere var med til at indføre dem i Hjemmene. H. C. Andersens Eventyr var en fuldstændig ukendt Skat for Børnene, og det var derfor en Begivenhed af Rang, når jeg læste et af Eventyrene op for dem. De dybt alvorlige Ting i dem kunde fremkalde Tårer hos en og anden med følsomt Sind, ligesom de muntre Eventyr kunde kalde en Børnelatter frem, der var så umiddelbart smittende, at jeg selv måtte le med.

Jeg kan vanskelig tænke mig en Lærer begynde en Skolegerning under så hyggelige Forhold, end de, jeg blev stillet overfor i Gamborg. – Og Befolkningen

viste på flere Måder sit venlige Sindelag over for os. – I Aftenskolen, som også var noget nyt, var det til stor Glæde, når jeg sluttede Aftenen med Oplæsning enten af Bjørnsons Fortællinger eller Hostrups Komedier, som alt sammen var ukendt for de unge Tilhørere.

Var der end nogle År, hvor Kårene var yderst beskedne, så blev ens Livsmød dog ikke derved trykket ned, idet den daglige Gerning i sig selv var så oplivende, og jeg må da også føje til, at vi aldrig manglede det nødvendige til Livets Ophold. – Det gjaldt blot om at være praktisk i Anvendelsen af de små Midler, der var til Rådighed. – Blev Sommeroverfrakken for tarvelig, blev den vendt og kunde så atter klare det nogle År, indtil den for anden Gang kunde få en forbedring ved at farves op. – Vi levede os ret hurtigt sammen med Befolkningen, og jeg fik et og andet sat i Gang, som man ikke havde været vant til tidligere. Således samlede jeg en Aften i Halvhelligdagene Børnene om et Juletræ i Skolestuen og da vi 1892 havde fået Forsamlingshuset opført, holdt vi Juletræ der og kunde så på Grund af den rigeligere Plads byde Forældrene med. – Disse Juletræer var til stor Glæde ikke alene for Børnene men også for de ældre, og jeg vedblev med dem til 2 a 3 År før min Afsked. I 1891 var der iblandt Sognets Unge Karle Stemning for Oprettelse af en Skytteforening, de bad mig om at lede den, og det lykkedes desuden også at få en Del af Mændene med som en Afdeling ældre Skytter. Vi holdt vore Skydeøvelser på Svinø ovre ved den store Strand hver Søndag Formiddag i Sommerens første Måneder, men vi begyndte altid så tidlig om Morgen, at vi kunde være tilbage og komme til Gudstjeneste kl. 10. – Kvinderne skænkede Foreningen en Fane, og den blev overrakt ved en Fest i en af Byens Haver. Der blev ved denne Lejlighed talt af Landstingsmand Jørgen Petersen, Odense og Pastor Nyeborg, Gamborg, og det var første Gang, der afholdtes en Havefest eller Sommermøde i Gamborg Sogn. – Ved Skyttefesten samme Efterår, hvor der velvilligt var givet Plads i en af byens Overstuer, kom det på Tale om Ønskeligheden af at få et Forsamlingshus til de unge Karles Gymnastik, og hvor man tillige kunde holde Møder med folkelige Foredrag dels af fremmede Talere og dels af Præst og Lærer på Stedet. – Opførelsen af Forsamlingshuset blev virkeliggjort Året efter 1892, og det blev indviet d. 20. November med Taler af Folketingsmand Klaus Berntsen og Pastor Møller, Gamborg. – Den første Bestyrelse bestod af Pastor Møller, Sognefoged Johs. Andersen, Gårdmand Jørgen Rasmussen, Smed Hs. Rasmussen og mig. Og vi kunde den Gang almindeligvis få en fremmed Foredragsholder for et Honorar på 10 Kroner. – Ved Møderne blev ofte nævnet af de fremmede Talere, at her var god Sang, og det må også siges som en Ros til Befolkningen i Gamborg, at der altid var god Sang både i Kirke, ved Møder såvel som ved festlige Lejligheder i Hjemmene. Uden for Familiefesterne havde man den Gang de faste Laugsgilder: Slågilde, (*høhøst*) Oldermansgilde og Mortensgilde. Ved Slågildet mødte Mændene om Eftermiddagene Kl. 4 og blev beværtet med koldt Bord, Snaps og Øl og bag efter Kaffe med Rom. Slågildet holdtes i Juli Måned, og i godt Vejr gav de 2 Musikanter nogle Stykker på Violin for de i Haven bænkedes Mænd. Derefter vandrede Mændene en tur hjem forsynede med en Pakke "blødt Brød" i Lommetørklædet. Brødet købtes af en i Gildegården mødt "Hvedebrødsmand", og det overgaves ved Hjemkomsten til Kone og Børn: Lidt ud på aftenen mødte Sognets Ungdom i Gården til Dans, og denne vedvarede gerne til Kl. 1 a 2. – Næste Eftermiddag mødte Mændene igen i Gården hos Oldermændene for at betale de Drikkevarer, der var nydt ved Gildet. Hver enkelt kom i Regelen af med 30-40 Ører. Rom kostede den Gang 60 Ører pr. Pot og Brændvin ca. det halve. –

Oldermandsgilde var for Mand og Kone, og da mødte man fra kl. 3 af og blev beværtet med Suppe og Peberrodskød og bag efter Kaffe ved Middagsbordet. Mændene gik efter Middagen ud på Tofterne for at se på Føllene, mens Konerne samtidig gik rundt i Nabogårdene og så Haverne. Gildet holdtes gerne sidst i Maj eller først i Juni og blev lige som Slågildet af Sognefogeden tillyst ved Kirkestævne. Kl. 10-11 spistes koldt Aftensbord, og ved Tolv-tiden drog alle hjem. Mortensaften holdtes Mortensgilde. Det var kun for Mændene, som da mødtes for at opgøre alle Laugs-Regnskaber: Tyrepenge, Kirkegårdspenge for Gravstedernes Vedligeholdelse, Bidrag til Sognebogsamlingen os.v. Derefter spistes skåren Smørrebrød med Snaps, Øl og Kaffe med Rom til, hvorefter der spilledes Kort, alt imens Traktementet med 1 a 2 Timers Mellemrum blev gentaget. Gildet sluttede gerne ved 12 Tiden. – Disse Laugsgilder hørte op under Verdenskrigen (1914-18) da Forholdene med Rationering af Fødemidler o.s.v. umuliggjorde den Slags Festligheder.

Da jeg kom til Gamborg i Foråret 1888 var P. S. Nyeborg Sognets Præst. – Han var en Mand, der vidste meget og talte let og godt for sig. – Hans Prædiken var ikke altid strengt bundet til Evangelieteksten. Undertiden kunde han tage sit Udgangspunkt fra en Situation, der af en Kunstner var fremstillet på et Maleri, og på den Måde fik Prædiken ofte både Styrke og lødigt Indhold. Jeg hørte altid med Glæde Pastor Nyeborgs Prædikener. Det var dog ikke særlig som Prædikant, Nyeborg blev kendt på Egnen i de 14 År han var i Gamborg, men derimod mere som Rigmand. Han kunde spøgende sige om sig selv, at han havde en for en Præst latterlig Formue. Hvor stor den var, opgav han ikke, og jeg kan heller ikke med Sikkerhed nævne dens Størrelse, men tager dog næppe Fejl ved at anslå den til ca. 300.000 Kroner, og det var meget især i disse Dage. Han kunde derfor også uden Anstrengelse tilbyde at give en lignende Sum som alle Bymænd tilsammen, når en Liste gik om for at samle ind til en trængende Familie. Pastor Nyeborg havde meget at meddele Befolkningen af forskellig art. Han havde 2 Gange været i det hellige Land, i Ægypten og Italien foruden Frankrig og Tyskland. Bymændene nød ofte Udbytte af hans Viden ved et Besøg hos ham i hans Studereværelse en Aftenstund. Som Præst og Skolens Tilsynsmand var han overfor mig ualmindelig frisindet og forstående. Og efter hans bortrejse var det stadig hans Ønske at vedligeholde Forbindelsen med os, hvilket hans Børn også er vedblevne med, dette gælder dog særlig den ældste Datter, som vedblivende bevarer Gamborg Skole i et kærligt Minde.

Pastor Nyeborg havde mange gode Sider, men det er min Opfattelse, at de mange, mange Penge var lige så lidt til Gavn for ham og hans egentlige Menneske – som Tilfældet er med adskillige rige Folk. Kold sagde jo ved en Lejlighed om en rig Mand, at han ejede ikke sine Penge, men det var Pengene, der ejede ham. Sikkert er det, at Pengenes vældige Magt over Mennesker giver sig let til kende. – Da Pastor Nyeborg – 56 år gammel tog sin Afsked i Efteråret 1891 blev Sognepræst ved Paulskirken i København Christen Møller kaldet til Gamborg. Han og hans udmærkede Hustru var meget jævne og tilgængelige Mennesker, de havde stærk Sans for Litteratur, og da samme Efterår den anden Tekstrække til Gudstjenesterne udkom samt det andet Tillæg til Konvent – Salmebogen, berigedes Gudstjenesterne navnlig også ved de mange, nye Salmer, der nu blev taget i Brug i Kirken. Møller som foruden at være Sognepræst i København tillige var Censor ved Lærer-Eksamen, var nærmest kommen til det lille lette Præste-Embedet i Gamborg for at hvile sig. Han blev der kun knap i 5½

År og forflyttedes til Slagelse. Derfra blev han efter nogle Års Forløb udnævnt til Biskop over Ålborg Stift. – Han havde da sit Gamborg ophold på lidt Afstand, og jeg husker, at han nævnede i sin "Vita", at i Gamborg lærte han den danske Højskole at kende, for han havde tidligere kun tangeret Grundtvigianerne.

I Forsommeren 1896 blev Peder Jacobsen, som var Sognepræst for Dærum og Bramminge i Vestjylland, udnævnt til Præst i Gamborg. Hans Barndomshjem var i Gullerup på Mors, og han var fra sin tidlige Ungdom stærkt påvirket af det Kristenliv, der havde sit Midtpunkt i Jølby på Mors, og så vel nok rørte sig kraftigst, da Rasmus Lund var Præst der. Denne blev jo afsat fra sit Embede, fordi han uden at have fået Bispens Tilladelse gav en dødssyg 13 års Pige, som bad om det – den hellige Nadver. Menigheden vilde ikke slippe deres Præst, men sluttede sig sammen om ham og dannede en Frimenighed. Dette stærke og dybt åndelige Røre var Jacobsen stærkt præget af. – Som Student sluttede han sig til Menigheden i Vartov. Hans Ungdomsvenner var bl. andre Otto Rosenstand, Tyssen, Carl Schjørring og Ditlev Barsø, der siden blev Præst i Balslev. Jacobsen var først Kapellan i Munkebo siden res. Kap. i Holsteinsborg, hvor han kom i nær berøring med den yderliggående Indre-Missionsmand Grev Holstein. Derfra blev Jacobsen Sognepræst i Hjortlund og Kalvslund ved Ribe i 5 År og derefter i Darum som gamle Feilbergs Efterfølger. – Årene i Darum blev strenge for ham, idet han prøvedes hårdt med Sygdom (dårlige Nyrer), og de hårde Smerter, han led, bidrog sikkert i Forbindelse med Anlæg til tungt Sind – til, at både hans Færden som også hans Tale til Tider kunde virke ret tungt. – Men han var en varm og nidkær Prædikant, og Tilhørerne skulde nok følge med i hans Tale. Fyldt med Kraft og Inderlighed var de Prædikener, der i hans Tid lød i Gamborg Kirke. Hans Indledningsbøn på Prædikestolen var i Regelen en Salme f. eks. : "Kom Sandheds Ånd og Vidne giv" – "Kom Gud Helligånd, kom brat" – "Mit Lys i Mørke Jesus sød" – Du som har dig selv mig givet" – og andre, og altid fremsagde han Versene med en betagende Kraft og Inderlighed, der netop kunde stemme Sindene på ret Måde til Efterfølgende Prædiken. Fra Nabosognene kom der ret jævnlig Mennesker til Gamborg Kirke for at høre Jacobsen, og det var ikke Nysgerrighed, der trak, men det var Mennesker som havde Vurderingsevne, og som følte Trang til at høre et alvorligt og varmt Vidnesbyrd. – Hans Forkyndelse var i grundtvigsk Ånd, men stærkt vækkende, og han syntes selv, at adskillige grundtvigske Præster ikke i tilstrækkelig Grad betonedede det vækkende Element. På Grund af hans vækkende Tale søgte også ved enkelte Lejligheder Folk af Indre-Mission til Gamborg Kirke for at høre ham, ligesom han også enkelte Gange blev tilkaldt for at tale i Missionshusene i Nørre Åby og Årup. Han mente også selv en Tid at han kunde være en Brobygger mellem de to store kirkelige Retninger – den grundtvigske og Indre-Mission, men denne Drøm bragte ham kun Skuffelse. Indre Mission krævede nemlig af ham, at når han var en troende Præst, så kunde han lige så godt "gøre Skridtet fuldt ud" og melde sig ind hos dem. Men det kunde han ikke, for det vilde være at rive Båndene over til den Åndsretning, der havde hans Barndoms og Ungdoms Kærlighed, og hvorfra hans Kristendom havde sin Rod. Overfor en sådan opfordring fra Indre Mission sagde han en Gang til mig, at det var dem mere om at gøre at vinde til Partiet end at vinde til Vorherre. – Jacobsen holdt igennem flere År en Række bibelske Foredrag i Gamborg Forsamlingshus, (hans Forbillede var Ernst Triers Foredrag af samme Art i Vallekilde). Disse Foredrag var både holdt med Dygtighed, og deres Indhold var af lodigste Art, hvorfra der også var fuld Tilslutning af Sognets Folk. For Ungdomsforeningen holdt han også nogle Rækker af Foredrag f. Eks.

Om Adam Homo og Per Gynt, og i disse søgte han at lægge Ungdommen Livets Alvor på Sinde samt hjælpe dem til Forståelsen af de rette Livsværdier. – Jacobsens Konfirmander vil aldrig glemme hvad de modtog i Timerne hos ham. Skønt de kun var få (højst 8-10) kunde han ikke nøjes med at have dem mindre end 2 fulde Timer ad Gangen. – Som et Eksempel på det Indtryk hans Undervisning eller Påvirkning havde på Konfirmanderne, kan jeg anføre et Træk, en Moder har fortalt mig. Hendes Datter plejede gerne at komme fra ”Præst”, når Familien skulde til Middagsbordet, men en Dag tøvede hun, til Måltidet var endt, og da Moderen spurgte hende om Grunden, sagde hun, at hun måtte først ind i sit Kammer at græde lidt, før hun kunde komme ind til Familie. Så stærkt havde Præstens Tale til Konfirmanderne berørt hendes bløde Sind. – Som Skole Tilsynsmand ved Eksamen sluttede han ofte med at sige til Børnene, at de havde ikke alle lige Betingelser for at blive dygtige i Kundskaber, men de kunde alle blive gode Mennesker. – De første År, Jacobsen var i Gamborg, pinte det hans Sind en del, at der var for lidt at bestille. – Sognet var for lille – og han kom fra større Forhold. – Siden, da hans Kræfter svandt, kom han til at være Taknemmelig for dette lette Embede. Han søgte et par Gange om at blive forflyttet, men det lykkedes ikke. Det var egentlig hans opfattelse, at en Præst i Almindelighed ikke burde blive mere end 10 År på et Sted, for så havde man bragt det, han havde at sige. Menigheden vilde være bedst tjent med at få en anden Præst, ligesom også Præsten kunde blive styrket ved en anden Kreds at tale til. For hans eget Vedkommende var denne Betragtning sikkert rigtig nok, skønt han var ikke fattig på Stof i sine Prædikener, og han gjorde et stort Arbejde på dem inde i det lille afsides Værelse i den øverste Ende af det lange Stuehus. Mange gode Præster blev af ham tilkaldt til Gudstjeneste i de År, og for Gamborg Sogn var det en god Tid, idet en rig Åndelig Sæd blev strøet ud til Grøde i Menneskehjerter.

Jacobsen havde også Forstand på det praktiske Liv, han var en Dygtig Landmand og drev selv en del År Præstegårdens Avling, og det var på sådan Måde, at Sognebørnene måtte anerkende hans Indsigt også i de Dele. Især de sidste par År blev hans Helbred mere og mere svigtende. Hans Hjerter var medtaget, og da han den 26. Søndag e. Trin. var midt i sin Prædiken, måtte han gribe i Prædikestolen for ikke at synke helt sammen, men han kunde ikke mere. Han havde lige talt om de Ord i Evangeliet, hvor siges til dem ved den venstre Side: ” Går bort I forbandede”. De Ord overvældede ham så mægtigt, at han fik en stærk Hjertekrampe, og et par af os hjalp ham ned af Prædikestolen og hjem. – Den hurtigt tilkaldte Læge kunde intet udrette. Pastor Jacobsens Hjerter kunde ikke arbejde længere, han døde samme aften. – Det var ham værdigt at falde på den Plads, for hans Prædikestol var hans Valplads. Han blev 55 År – døde 20. November 1910.

Som nævnt kom adskillige gode Præster til Gamborg i de 14 År, Jacobsen var Præst i Sognet. – Af de nærboende kan nævnes Knudsen i Middelfart, Rud i Kauslunde og Barsø i Balslev. Rud og Jacobsen kom rigtig meget sammen som nære Naboer og hjertensgode Venner, og de udfyldte sikkerlig i mangt og meget hinanden, og det er lige så sikkert, at deres Samtaler om åndelige Ting har været af Værdi for dem begge.

I Pastor Jacobsens Tid blev Tienden afløst, og da alle 3 Tiender ydedes til Præste Embedet (de to iflg. Gl. Kgl. Gavebreve), ophørte den Ordning, at Præsten modtog sin Tiende af Befolkningen. Siden Pastor Nyeborgs Tid var det forbundet med en særlig Festlighed – populært kaldet Tiendegilde – idet Tiendeyderne var

delt i tre lige store Hold, som derefter i tre på hinanden følgende Aftener blev indbudt i Præstegården at betale Tiendet. – Man mødte Kl. 6, og derefter når Tiendet i løbet af en Time var betalt, spiste alle til Aften hos Præsten og tilbragte efter Aftensmaden den øvrige Tid af Aftenen i Præstens Stue om en Bolle Punch samt Kage og Cigarer. – Pastor Nyeberg havde en særlig Evne til at underholde Gæsterne dels med Oplevelser fra hans Rejser i fremmede Lande samt andet Stof, som Tidsforholdene gav Anledning til. – Disse Tiendegilder stod i høj Kurs hos Befolkningen, og Præsten fik sin Tiende ind fra hver og en. – Dette var ingenlunde Tilfældet i alle Sogne. Præsten kunde i visse Sogne have udestående Tiende fra et År til et andet – og det kunde således blive en noget trang Måde at få sin Løn på.

I de omtrent 40 År, jeg var Lærer i Gamborg, har jeg haft Forbindelse med adskillige kendte Mænd og Hjem, som jeg skylder Tak for Venlighed og andet af Betydning. Iblandt Egnens Præster vil jeg nævne B. Knudsen i Middelfart med Tak for mange gode Samtaler og hans venlige Sindelag mod mig og min Familie, ligeledes Barsø i Balslev og i de senere År Schousboe i Nørre Åby. – Iblandt Lærerkredsen har vi haft en del Forbindelse med Christensen i Kolund, Lind i Udby, Tveskov i Kauslunde og Jensen i Husby. Ved flere Lejligheder kom jeg også sammen med Skolebestyrer Olaf Nielsen i Nørre Åby, som jeg altid har kunnet få gode Samtaler med. (*Olaf Nielsen sendte datteren Idas kommende mand Johan Jensen på seminarium*) – I de År Lohman var Kredsens Rigsdagsmand, har han besøgt os flere Gange, lige som også jeg flere Gange har været i hans Hjem. Han var i Sandhed en god dansk Mand, og jeg er den Dag i Dag taknemmelig for at have lært ham at kende. – Nogle af de bedste Ord, der har lydt i Gamborg Byhjem, kom fra hans Mund. Vi må også takke ham for, at han i sin Tid med sit ihærdige Arbejde skaffede min gamle Fader Pension som krigsinvalid. Forhenv. Gårdejer, nu Direktør Niels Hansen, Båring regner jeg også til min Vennekreds uden for Sognets Befolkning og ligeledes Hans Hansen Skrillinge, der sammen med mig har været Mejeriets Revisor i næsten 40 År.

Visitatser.

Der har i sin Tid 3 Gange været Bispevisitats i Gamborg Skole, og derom er i Embedsbogen skrevet således af de to Bisper Balslev og Rud.:

Den 7. December 1899 visiterede jeg Gamborg Skole. Børnene var meget vel oplærte trods de vanskelige Forhold, idet mange af Drengene i øverste Klasse var tjenestebørn fra fremmede Sogne. Den meget gode Retsskrivning og Skolens hele Standpunkt vidner om Hr. Lærer Hasseriis's dygtige og trofaste Arbejde.

L. N. Balslev.

Den 30. November 1914 visiterede jeg anden Gang i Gamborg Skole, hvor Hr. Lærer Hasseriis endnu virker med Liv og Dygtighed der kendes på det gennemgående gode Standpunkt, hvorpå Skolen fremdeles står.

L. N. Balslev.

Den 12. November 1923 var jeg på en fornøjelig Visitats i Gamborg Skole. Med glæde har jeg erfaret, at hvad Biskop Balslev foran har skrevet endnu passer på Gamborg Skoles Forhold, og at Lærer Hasseriis både med Kraft og godt Resultat fremdeles virker i sit Kald, som man mærker er ham både kært og stort. – Gud give Velsignelse og Frugt til den mangeårige trofaste Lærergerning.

(efter avisudklip)

Afskedsfest i Gamborg.

Lærer Hasseriis, Gamborg, faldt for nylig for "Aldersgrænsen" efter at have virket i over 37 År som Lærer og Kirkesanger i det vestfynske Sogn, hvor han der i lang Tid var Sognets eneste Lærer. Efter Indbydelse fra Sognebeboerne afholdtes Mandag Aften en Afskedsfest for Lærer Hasseriis og Hustru samt Børnene, hvoraf dog kun Sønnen, Højskolelærer, Kaptajn Hasseriis, Askov, og en Datter, der er bosiddende i Grejs, havde kunnet give Møde. Festen holdtes i Forsamlingshuset, det såkaldte "Byhjem", der ligger lige ved Skolen. Her var smukt pyntet, og hver eneste Plads var optaget.

Sognerådsformand, Branddirektør N. P. Nielsen, Gamborg Søgård var Aftenens første Taler og bragte Sognets Tak til Lærer Hasseriis for det gode Arbejde, han i det lange Tidsrum havde udført – også udenfor Skole og Kirke. Taleren bragte desuden Hasseriis en Tak for det Venskabsforhold, der havde hersket mellem Skolen og hans Hjem lige siden han som 10 årig fik Hasseriis som Lærer. Som et synligt Tegn på Sogneboernes venlige Følelser overrakte Sognerådsformanden Lærer Hasseriis et smukt Sølvbæger, indeholdende et Pengebeløb, og med Indskriften: "Erindring fra Gamborg Sogns Beboere 1888-1925".

Gårdejer P. Larsen, Gamborg Østergård, holdt Talen for fru Hasseriis og takkede bl. a. for hendes Bidrag til det gode Forhold mellem Hjem og Skole.

Pastor Karstoft takkede Hasseriis for hans pligtopfyldende Færd i Kirke og Skole og fru Hasseriis for det venlige, hyggelige, gæstfri Hjem, hun havde været med til at skabe.

Højskolelærer Hasseriis takkede Sognebeboerne for den venlige forståelse, der var bleven hans Forældre og Hjem til Del i Gamborg By og Sogn og fremdrog en Række Minder.

Lærer Hasseriis takkede gentagne Gange på hustrus, Børns og egne Vegne for den smukke Gave, for de anerkendende Udtalelser og for al den Venlighed, han og hans Familie havde mødt i Gamborg.

Endnu havde Grd. Jul. Rasmussen m.fl. Ordet, før Stationsforstander Lassen, Kauslunde, bad ægteparret Hasseriis velkommen til deres smukke ny Hjem i Stationsbyen.

Festen blev holdt sidst i Oktober 1925

I sommerferien 1926 drog et heftigt Tordenvejr hen over Gamborg, og mens Lærerfamilien sad ved Middagsbordet, slog Lynet ned i Lærerboligens vestre Ende, og på få timer var Bygningen nedbrændt. – Den ny Lærerbolig ligger på samme Sted – kun lidt mere tilbage fra Vejen – og den blev taget i Brug i Sommeren 1927. – Vi var taknemmelige for, at denne Ildebrand ikke skete i vor Tid, og min Eftermand Lærer Tarp og hans Familie, som for øvrigt befandt sig vel i den gamle Lærerbolig, kunde dog nu kun med Glæde flytte ind i en tidssvarende Bolig. – Jeg undlader ikke her at omtale, at min Eftermand Lærer Tarp og Hustru fra første færd har stillet sig i et ualmindeligt venligt Forhold til os og har ved alle Lejligheder vist os Opmærksomhed, så vi til enhver Tid kan gå ud og ind i Gamborg Skole og møde udstrakt Gæstfrihed.

I Sommeren 1925 (den sidste i Gamborg Skole) var alle vore Børn i Besøg hos os og tog således den sidste afsked med det gamle Barndomshjem, hvor de 4 yngste var født, og hvor de alle har haft deres Barndoms- og Ungdomsoplevelser og stadig efter at de var voksne holdt deres Ferier ofte i Forening med Kammerater, de bragte med hjem. Der var da altid Liv og Munterhed – Badning i Gamborg Fjord – Musik og Sang, og disse Ferier står for os som sikkert også for Børnene i et uforglemmeligt Minde. Efter de sidste Børns Ægteskab har de med deres Børn aflagt jævnlige Besøg hjemme, hvorved også Børnebørnene har fået deres Minde fra det gamle Skolehjem.

Da vi kom til klarhed over, hvor vi skulde fæste Bo, når jeg var falden for Aldersgrænsen og måtte fratræde Embedet i Gamborg og afslutte den Gerning i Skole og Kirke, som jeg tiltrådte i Foråret 1888, blev det besluttet at blive i det lille Sogn, hvor vi og vore Børn var kommen til at føle os hjemme. Jeg købte derfor af Grevskabet Wedellsborg en Grund på 2000 Kvadratalen i Foråret 1924, og samme Efterår påbegyndtes Opførelsen af det Hjem, som skulde blive vor Aldersbolig. –

De sidste Dage i Oktober 1925 blev mine sidste Skoledage, og da afsluttede jeg Gerningen i den Skolestue, hvor jeg har haft så megen Glæde af at færdes, og som gemmer nogle af mit Livs rigeste Timer. Det er jo en anelig Skare Børn, der har vandret over Skolens Tærskel igennem de mange År og siddet på Bænkene og lyttet til de Ord, der både skulde være til Oplærelse og Påvirkning i Retning af det, der er bedst i Livet. Mange af disse Børn glemmer jeg aldrig for deres modtagelige Sind og åbne Hjerter for det, der er Livets Største Rigdom.

Til November 1925 flyttede vi ind i vort Hjem "Gamborghus" her ved Kauslunde Station. Vor datter Dagmar, som i en del År havde været hjemme hos os og tillige havde spillet Orgelet i Gamborg Kirke tog en Plads ude, og vor Datter Elna overtog Organiststillingen. Hun havde kun små Kræfter, idet hun ikke kunde overvinde det Knæk hun fik i den "Spanske Syges" Tid. Hendes Virke hjemme hos os varede imidlertid kun kort. I Vinteren 1926-27 blev hun skrøbeligere, og i Marts Måned blev hun på Grund af stærk Næseblødning indlagt på Middelfart Sygehus, hvor hun efter 4 Dages Sygeleje afgik ved Døden. Hun døde 6. Marts 1927 og begravedes 12 Marts.

Vor lille elskede gudhengivne Datter døde mildt og stille, imens jeg i nogle Nattetimer sad ved hendes Seng. Vi sang sammen hendes Yndlingssalme: "Skulde jeg vel være bange", holdt vor Andagt, og derefter mindede hun mig om "Den sidste Nattevagt", idet hun derved tænkte på Grundtvigs Salmever: "Kom i den sidst Nattevagt i en af mine kæres Dragt og sæt dig ved min Side". – Hun udtalte til sidst så trossikkert, at vi skulde ses igen, og at Bedstefader og Bedstemoder samt lille Holger var gået i Forvejen. Ligeledes udtalte hun: "Det er godt, at det er mig, der går bort og ikke Moder, jeg kan bedst undværes". Ja, hvor var hun ydmyg og selvforglemmende. – Måtte vi endda nå til en Gang, når Tiden kommer, at gå bort som hun.

Og så skete det, at Præstens ældste Datter døde samme Dag. Ved Elnas begravelse lykkedes det for alle Børnene med deres Ægtefæller at komme hjem. Kun Elisabeth kom alene hjem fra Norge, men det var godt, hun kom. – Fra Gamborgs Beboeres Side blev der udvist stor Deltagelse ved lille Elnas Begravelse. Alle holdt af hende for hendes milde smilende Væsen. Hun blev sat ned i lille Holgers Grav, og vi har sat en Natursten fra Svinø - med deres Navne indhuggede – på Graven.